

Θεατρική Κριτική
της Έλσας Ανδριανού

Η οικείωση του τραγικού

Στο θέατρο Στοά οφείλουμε την συνεπή αναζήτηση της νεοελληνικής λαλιάς. Η πολύχρονη και σοβαρή, ιδεολογικά και αισθητικά, θεατρική πορεία του έχει προικίσει το νεοελληνικό θέατρο με έργα και συγγραφείς που αποτυπώνουν το σύγχρονο οικείο ήθος και έχει διαμορφώσει έναν σκηνοθετικό και υποκριτικό κώδικα βασισμένο σε ιθαγενή σήματα.

Η φετινή παράσταση της ευριπίδειας “Εκάβης” αποτελεί μια πρόταση σε άλλο μεν δραματολογικό χώρο από τον συνήθη του θιάσου, η οποία όμως βασίζεται, χρησιμοποιεί και γόνιμα αφομοιώνει τον νεοελληνικό τρόπο επιχειρώντας να ερμηνεύσει την αρχαιοελληνική τραγωδία και να προτείνει έναν ευρύτερο ελληνικό τρόπο. Συγχρόνως αποτελεί μίαν ερεθιστική σκηνική δημιουργία που εγγράφει το αρχαίο δράμα στο χώρο του κλειστού θεάτρου, στα πλαίσια του οποίου η παραστασιολογική μας παράδοση δεν έχει περάσει από ανάλογη βάσανο με αυτήν του υπαιθρίου. Με αυτούς τους δύο άξονες, τον ιθαγενή υποκριτικό πυρήνα και το κατά παράδοσιν συσχετιζόμενο μ’ αυτόν κλειστό θέατρο, η πρόταση της Στοάς αποτελεί σημαντικό εγχείρημα που συγκροτεί ένα δρόμο με άποψη για την τραγωδία.

Ο Θανάσης Παπαγεωργίου εκκινώντας από τέτοια δεδομένα είχε να λύσει προβλήματα αναγωγής μιας φόρμας που ευχερώς υπηρετείται με όρους οικειότητας στην περιωπή της ποιητικής έξαρσης και να υπερβεί τους κινδύνους εγκλωβισμού της τραγωδίας στο περιπτωσιολογικό. Το έλυσε επιτυχώς μεριμνώντας για την προβολή του λόγου σε πρώτο επίπεδο. Ακούστηκε πεντακάθαρος στη μετάφραση του Κ.Χ.Μύρη που φέρει μίαν αίσθηση μουσικότητας και ποιητικού δέους στο όλον, αναδεύουσα την τολμηρή, αλλά υψηλή, χρήση επιμέρους στοιχείων ευθέως παραπτεμπτικών, τόσο στους συγκρουσιακούς πυρήνες μιας έντονης θεατρικότητας, όσο και στις σημάνσεις της νεοελληνικής ιθαγένειας. Στη συνειδηση του Μύρη, θεωρητική, μεταφραστική και ευρύτερα καλλιτεχνική, υπόκειται η ελληνική συνέχεια ως βίωμα εγγεγραμμένο, όχι στο πεδίο του φολκλόρ, αλλά σ’ αυτό μιας μαχόμενης τραγικότητας καθολικευμένης μόνον αν δεν αρνείται την εντοπιότητά της. Ο Παπαγεωργίου την κατέστησε σκηνικά κυρίαρχη εκμεταλλευόμενος την εξαιρετή, υφολογικώς συνεπή, δουλειά των συντελεστών: τη λιτή ποιητική σκηνογραφία με την οποία η Λιλή Πεζανού άνοιξε ένα αισθητικό παράθυρο στον μέγα χώρο που η τραγωδία δικαιούται για να ανασάνει, εγκιβωτίζοντας αλλά όχι εγκλωβίζοντας τις μορφές και τα σύγχρονα, ερμηνευτικά πλην όχι εξεζητημένα, κοστούμια, την έξοχη μουσική ανάγνωση του Νίκου Ξυδάκη, ουσιώδες πλεονέκτημα της παράστασης, που ετέθη στην υπηρεσία της λέξεως μεριμνώντας παράλληλα για την ανάδυση του τραγικού μέσα από τον πανηγυρικό θρήνο. Οι μεικτές λύσεις που ο σκηνοθέτης επέλεξε για το χορό ισορρόπησαν το ρεαλιστικό στοιχείο με την αποφυγή του χθαμαλού. Αυτή ήταν και η επιτυχία της σκηνοθετικής πρότασης που, όχι μόνο νομιμοποιείται στους όρους του κλειστού χώρου, αλλά ουσιαστικά σχετίζεται με συγκεκριμένα στοιχεία θεατρικής μορφής του συγκεκριμένου δράματος - ας μην λησμονούμε ότι ο Ευριπίδης χρησιμοποιεί στην “Εκάβη”, ήδη πριν το 423, το πρώτο θεατρικό “κατ’ ιδίαν”.

Το πρόβλημα με μια τέτοια πρόταση έγκειται στο ότι αν υπηρετηθεί από ηθοποιούς κάτι λιγότερο από βιρτουόζους κινδυνεύει από υπερβολική διακριτικότητα στη σχέση της με το θεατή. Στη συγκεκριμένη παράσταση η Εκάβη της Λήδας Πρωτοψάλτη, που ανήκει στην κατηγορία των υποκριτικών τεράτων, κατήγαγε νίκη περιφανή. Η ερμηνεία της έχει ενάργεια, ευκρινή στόχο και υψηλή δόνηση που κυρώνει πλήρως τη σκηνοθετική άποψη, αλλά αφήνει αρκετά πίσω κάποιους απ’ τους συμπαίκτες της, όπως τον Ταλθύβιο του Δημήτρη Ιωακειμίδα, τον Πολύδωρο του Αντώνη Ταμβακά, τη Θεράπαινα της Νίκης Χαντζίδου, καθώς και τον χορό (Μουτούση, Κουλουριώτη, Σουβατζή, Λαμπροπούλου). Όλοι σέβονται τη φόρμα και την υπηρετούν ευσυνειδήτα, χωρίς ωστόσο να διαθέτουν τον πυρίκαυστο τρόπο που είναι αναγκαίος

για να αναλάβουν συνολικά την επικύρωσή της. Ευχάριστες εξαιρέσεις αρκετές στιγμές της ουσιαστικής Πολυξένης της Εύας Καμινάρη, που έχει αξιόλογα προσόντα και ο Αγαμέμνων του Παναγιωτίδη που προσμετράται στις πιο σύνθετες και αποτελεσματικές ερμηνείες. Η δραστική φωνητική υπόκριση του Θανάση Παπαγεωργίου στον Οδυσσέα, αν και δικαιολογημένη δραματουργικά και σκηνοθετικά ως ακραία προβολή του απρόσωπου ισχυρού που εκπροσωπεί μian ηθικώς αμφιλεγόμενη εξουσία (ήδη ο Ευριπίδης τον θέλει αποστρέψαντα το πρόσωπο από την ικεσία της τραγικής βασίλισσας), μας κάνει να τον νοσταλγούμε επί σκηνής με το σύνολο των μέσων του, ενώ η σχετικώς ανεπεξέργαστη, κάπως αναφομοίωτη στο όλον κινησιολογική εκζήτηση αδίκησε τον Ορκόπουλο και άφησε τον Πολυμήστορα σε ένα πρωτογενές επίπεδο.